

Наукові перспективи
Видавнича група

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

Випуск 4(70)

2026

**Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного
управління**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

Наукові перспективи

№ 4(70)2026

Київ – 2026

ISSN (print) 2708-753

R30-04850

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4\(70\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4(70))

Наукові перспективи: журнал. 2026. № 4(70) 2026. С.3296

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 р. № 1188 журналу присвоєно категорію "Б" із галузей науки: державне управління, право та економіка

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 27.04.2026, № 9/4-26)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24436-14376Р від 09.06.2020 р.

Журнал видається за підтримки Міжнародного економічного інституту (Есеніце, Чехія) та
КНП "Клінічна лікарня No 15 Подільського району м.Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні та за кордоном

Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Google
Scholar

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Згідно Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15.01.2018 № 32, повнотекстовий доступ до наукових статей журналу представлений на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського НАН України та в Національному репозитарії академічних текстів

Головний редактор:

Гльїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування, Державний торговельно-економічний університет (ДТЕУ) (Україна)

Редакційна колегія:

1. **Абуселідзе Георгій** - доктор економіки, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі, (Грузія)
2. **Азарова Анжеліка Олексіївна** - кандидат технічних наук, професор, Відмінник освіти, професор Міжнародної кадрової академії, професор кафедри менеджменту та безпеки інформаційних систем, Вінницький національний технічний університет (Україна)
3. **Андріяш Вікторія Іванівна** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили, (Україна)
4. **Бабчинська Олена Іванівна** - доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Державного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
5. **Божидай Ірина Ігорівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування, заступник декана факультету менеджменту, адміністрування та права Державного біотехнологічного університету (Україна)
6. **Гбур Зоряна Володимирівна** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
7. **Гетьман Ольга Олександрівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Харківського національного університету автомобільно-дорожнього університету (Харків, Україна)
8. **Гечбаія Бадрі Нодаровіч** - доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Батумського державного університету ім. Шота Руставелі (Грузія)
9. **Грегорі Заротадіс** - доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки і політичних наук Університету Арістотеля в Салоніках, Салонікійський університет, (Греція)
10. **Дзяна Галина Олексіївна** - кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного врядування Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)
11. **Задуцька Христина Ярославівна** - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
12. **Зелінська Галина Олексіївна** - доктор економічних наук, професор, професор кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна)
13. **Ільїна Анастасія Олександрівна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
14. **Канцір Ірина Анатоліївна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
15. **Квасній Любов Григорівна** - кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри математики та економіки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
16. **Кобець Дмитро Леонтійович** - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна)
17. **Котлубай Вячеслав Олексійович** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри національної економіки Національного університету «Одеська юридична академія» (Україна)
18. **Кривенко Надія Василівна** - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» (Україна)
19. **Македон Вячеслав Владиславович** - доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. (Дніпро, Україна)
20. **Медведчук Оксана Валеріївна** - кандидат наук з державного управління, доцент, Начальник відділу нормативно-методичного забезпечення та управління проектами Міждержавної гільдії інженерів-консультантів (Київ, Україна)
21. **Мельниченко Олександр Анатолійович** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, Харківський національний медичний університет (Харків, Україна)
22. **Новаківська Ірина Олексіївна** - доктор економічних наук, професор кафедри земельного кадастру НУБіП України, член-кор НААН (Київ, Україна)
23. **Носирєв Олександр Олександрович** — кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри туризму і готельно-ресторанного бізнесу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна)
24. **Орлова Наталія Сергіївна** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри права та публічного управління Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка (Україна)
25. **Романенко Катерина Михайлівна** - доктор наук з державного управління, професор, (Україна)
26. **Савенко Олена Анатоліївна** - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна)
27. **Саїд М. Ісмаїл** - доктор наук, професор, професор кафедри англійської мови, Коледж природничих наук і гуманітарних наук, Університет принца Саттама бін Абдулазіза, Аль-Хардж, Саудівська Аравія
28. **Слободянок Ольга Василівна** - доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної економіки Національного університету «Одеська юридична академія», (Одеса, Україна)
29. **Торічний Вадим Андрійович** – доктор наук з державного управління зі спеціальності «Державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку», доцент, професор кафедри національної безпеки та управління факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
30. **Улько Євгеній Миколайович** - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу Державного біотехнологічного університету Старший науковий співробітник відділу інноваційної економіки, зовнішніх зв'язків та інформатизації наукових досліджень ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського» (Україна)
31. **Хорішко Лілія Сергіївна** - доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори

- Гончар М.Ф., Зеленеви́ч В.В.** 2714
ІНСТРУМЕНТАРІЙ УМОЖЛИВЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ
- Григорук А.А.** 2723
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ “КРИЗА”
- Григорук П.М., Григорук С.С.** 2735
ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ПРОФІЛЯ ІНТЕГРОВАНИХ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР
- Гудзь Т.П., Рогоза М.Є., Явтушок Д.В., Чаус І.В.** 2747
ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ І СЕЛИЩНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ
- Дмитришин Л.І., Поклітор Л.З.** 2758
ЗЕЛЕНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОМИСЛОВОСТІ: БАР’ЄРИ, ДРАЙВЕРИ ТА ЕКОНОМІЧНІ СТИМУЛИ
- Добрянська Н.А., Крупіца І.В., Саркісян Г.О., Ліганенко М.Г., Шекера С.С.** 2774
БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ ЯК ТУРИСТИЧНИХ АТРАКЦІЙ У СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ РОЗВАГ
- Дюкарев А.О., Чернега І.І.** 2788
ОСНОВНІ ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР АГРОБІЗНЕСУ
- Єрмак В.А.** 2801
РЕПУТАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ КОМПАНІЙ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ: РОЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
- Жупник В.В.** 2811
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АНІМАТОРА В ТУРИЗМІ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ
- Зінченко О.А.** 2820
ЦІНОВИЙ ФАКТОР В ДІАГНОСТИЦІ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ
- Іванків І.В.** 2833
БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ЯКОСТІ ПОСЛУГ У СФЕРІ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ

УДК 332.12:352.071:338.245(477)

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4\(70\)-2747-2757](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4(70)-2747-2757)

Гудзь Тетяна Павлівна доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового центру підготовки кадрів вищої кваліфікації, Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0002-2310-5425>

Рогоза Микола Єгорович доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем, Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0002-5654-7385>

Явтушок Дмитро Володимирович фізична особа - підприємець, м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0003-5940-9302>

Чаус Ігор Володимирович здобувач ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка, Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0002-7004-8758>

ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ І СЕЛИЩНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Анотація. У статті досліджено теоретико-методологічні та практичні засади забезпечення сталого соціально-економічного розвитку сільських і селищних територіальних громад України в умовах післявоєнного відновлення. Проаналізовано сучасний стан муніципальних бюджетів та виявлено ключові проблеми управління публічними фінансами в умовах воєнного стану. Доведено, що фінансова стійкість місцевих бюджетів є базовим інструментом реалізації стратегічних цілей державного розвитку та зміцнення економічної безпеки територій. Особливу увагу приділено впровадженню інноваційних інструментів управління, зокрема проектному фінансуванню як механізму стимулювання підприємницької активності в межах громад. Систематизовано діючі інструменти державної підтримки відновлення сільських і селищних територіальних громад, серед яких виділено цільові субвенції на відбудову критичної інфраструктури, грантові програми для сільськогосподарських виробників та інструменти пільгового кредитування. Розкрито роль проектного підходу у залученні міжнародного фінансування та імплементації програм відновлення через цифрові платформи, що забезпечує прозорість та інклюзивність процесів післявоєнної відбудови. Обґрунтовано роль державної підтримки як критичного

фактору забезпечення післявоєнного відновлення сільських та селищних територіальних громад. Розкриваються засади переходу від пасивного дотаційного споживання бюджетних коштів до активного проєктного фінансування відновлювальних ініціатив, спрямованих на регенерацію критичної інфраструктури та підтримку локального бізнесу в межах сільських і селищних територіальних громадах. На основі аналізу аналітичних даних виконання місцевих бюджетів запропоновано комплекс рекомендацій щодо формування адаптивної стратегії післявоєнного розвитку, яка поєднує фінансову самодостатність громад із цифровою трансформацією управлінських процедур. Практична значущість отриманих результатів полягає у можливості їх використання органами місцевого самоврядування для розробки портфелів інвестиційних проєктів комплексного відновлення територій та зміцнення їхньої резильєнтності перед майбутніми викликами.

Ключові слова: сільські і селищні територіальні громади, соціально-економічний розвиток, бюджетна децентралізація, післявоєнне відновлення, сільське господарство, місцеві бюджети, проєкти.

Hudz Tetiana Pavlivna Doctor of Economics, Professor, Director of the Educational and Scientific Center for Training of Higher Qualification Personnel, Poltava University of Economics and Trade, Poltava, <https://orcid.org/0000-0002-2310-5425>

Rohoza Mykola Yegorovych Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economic Cybernetics, Business Economics and Information Systems, Poltava University of Economics and Trade, Poltava, <https://orcid.org/0000-0002-5654-7385>

Yavtushok Dmytro Volodymyrovych individual entrepreneur, Poltava, <https://orcid.org/0009-0003-5940-9302>

Chaus Ihor Volodymyrovych candidate for higher education of the third educational and scientific level (Doctor of Philosophy) in the specialty 051 Economics, Poltava University of Economics and Trade, Poltava, <https://orcid.org/0009-0002-7004-8758>

POST-WAR RESTORATION OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AND VILLAGE TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

Abstract. The article examines the theoretical, methodological and practical principles of ensuring sustainable socio-economic development of rural and settlement

territorial communities of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction. The current state of municipal budgets is analyzed and key problems of public finance management under martial law are identified. It is proven that the financial sustainability of local budgets is a basic tool for implementing strategic goals of state development and strengthening the economic security of territories. Particular attention is paid to the introduction of innovative management tools, in particular project financing as a mechanism for stimulating entrepreneurial activity within communities. The current instruments of state support for the restoration of rural and settlement territorial communities are systematized, among which targeted subventions for the reconstruction of critical infrastructure, grant programs for agricultural producers and preferential lending instruments are highlighted. The role of the project approach in attracting international funding and implementing recovery programs through digital platforms is revealed, which ensures transparency and inclusiveness of post-war reconstruction processes. The role of state support as a critical factor in ensuring the post-war recovery of rural and settlement territorial communities is substantiated. The principles of the transition from passive subsidy consumption of budget funds to active project financing of recovery initiatives aimed at the regeneration of critical infrastructure and support for local business within rural and settlement territorial communities are revealed. Based on the analysis of analytical data on the implementation of local budgets, a set of recommendations is proposed for the formation of an adaptive post-war development strategy that combines the financial self-sufficiency of communities with the digital transformation of management procedures. The practical significance of the results obtained lies in the possibility of their use by local governments to develop portfolios of investment projects for the comprehensive recovery of territories and strengthening their resilience to future challenges.

Keywords: rural and settlement territorial communities, social and economic development, budget decentralization, post-war reconstruction, agriculture, local budgets, projects.

Постановка завдання. Питання соціально-економічний розвиток сільських і селищних територіальних громад є актуальними для сучасної України й набувають більшої гостроти через війну. У більшості країн світу міські поселення, як правило, становлять лише невелику частину їх території. В Україні сільські території займають 90% площі країни, й на них проживає майже третина населення держави. Вони є територіями з домінуючою сільськогосподарською діяльністю, забезпечують продовольчу безпеку держави і мають значний природний, економічний та історико-культурний потенціал. За 2025 рік виробництво сільськогосподарської продукції зросло на 13,8%, після 13,4% падіння у 2023 році та у порівнянні із мирним 2020 роком під час пандемії, коли приріст сягнув більше 50% [1].

Ці результати принесла війна у сферу сільського господарства України. Поряд із зазначеними негативними економічними процесами, соціальний

розвиток в сільських і селищних територіальних громадах в Україні, у цілому, характеризується низькою якістю життя, процесами посиленої депопуляції, монофункціональним типом використання робочої сили, масштабною трудовою міграцією, згортанням діяльності об'єктів соціальної сфери, наростанням екологічних проблем. Внаслідок цього суттєво звужуються можливості задоволення першочергових потреб соціально-економічного розвитку сільських і селищних територіальних громад, охоплюючи можливості особистого розвитку мешканців, повноцінного відпочинку та інші аспекти розширеного відтворення трудового потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальне значення для відновлення має фінансова спроможність муніципальних бюджетів. В сучасній економічній літературі обґрунтовано, що фінансова оцінка стійкості бюджету територіальної громади є не просто технічною процедурою, а стратегічним інструментом соціально-економічного розвитку всієї держави [2]. Такі висновки доповнюються дослідженнями щодо бюджетної децентралізації, в яких акцентується увага на проблемах наповнення місцевих бюджетів як основі бюджетної безпеки [3]. У сучасних умовах ці виклики трансформувалися у специфічні проблеми управління публічними фінансами під час воєнного стану [4]. Практичні аспекти виконання бюджетів у кризовий період є важливим підґрунтям для наукових висновків. Так, аналітичний огляд на порталі «Децентралізація» демонструє реальну картину виконання місцевих бюджетів, підкреслюючи розрив між потребами відновлення та фактичними доходами громад, що актуалізує пошук нових джерел фінансування [5]. Проектний менеджмент на рівні територіальних громад та шляхи впровадження підходів до післявоєнного відновлення територій пропонується у парадигмі, що базується на інноваціях. Учені пропонують використання моделей проєкт менеджменту для забезпечення сталого розвитку суб'єктів підприємництва всередині територіальних громад. Автори розглядають ці моделі як дієві інструменти економічної безпеки, що дозволяють громадам не просто відбудовуватися, а проходити якісну трансформацію в умовах післявоєнного відновлення. Питання логістичного забезпечення та ефективності господарювання є важливими для відновлення сільських територій, оскільки відбудовуються економічні зв'язки [6]. Ученими приділена увага оцінці ефективності управління логістичною діяльністю суб'єктів господарювання в територіальних громадах. Їхні дослідження доводять, що оптимізація логістичних ланцюгів є критичним фактором підвищення конкурентоспроможності громад у післявоєнний період.

Аналіз сучасних бюджетних відносин у працях авторів свічить, що держава змушена працювати у форматі надвитрат із розрахунком на зовнішню підтримку та боргове фінансування, у свою чергу, місцеве самоврядування маневрує в межах наявного ресурсу, уникаючи дефіциту, але й не маючи значного потенціалу для розширення інвестицій. Це лише підкреслює потребу в комплексному

оновленні системи бюджетного планування і підвищенні автономності місцевого рівня – з акцентом на стимулювання економічного розвитку та ефективного управління фінансовими ресурсами.

Незважаючи на ґрунтовність наведених праць, залишається потреба у подальшому дослідженні механізмів синергії між фінансовою стійкістю муніципальних бюджетів та впровадженням конкретних проєктів на рівні саме малих сільських і селищних територіальних громад. Потребують деталізації питання адаптації існуючих можливостей для післявоєнного відновлення сільських і селищних територіальних громад.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка практичного інструментарію формування стратегії післявоєнного відновлення сільських і селищних територіальних громад України, спрямованої на регенерацію їхнього економічного потенціалу, стабілізацію соціальної сфери та зміцнення резильєнтності територій в умовах інституційної трансформації.

Виклад основного матеріалу. Тривалий час сільські і селищні територіальні громади розглядалися лише як просторова база розвитку сільськогосподарського виробництва. Варто зважати, що асиметрія регіонального розвитку в Україні не лише на рівні областей, а і з точки зору співвідношення міських та сільських територій за час війни поглибилася й може перетворитися на реальну загрозу національній безпеці держави.

Тому сучасний соціально-економічний розвиток сільських і селищних територіальних громад необхідно розглядати через призму людини, розвиток людського капіталу та як невід’ємну частину регіональної політики, а не просто як складову політики у сфері аграрного виробництва. Мета цього напрямку післявоєнного відновлення полягає в тому, щоб зробити основні послуги більш доступними для мешканців сільських і селищних територіальних громад, диверсифікувати види діяльності у сільській місцевості, у тому числі, вдосконалити інфраструктуру сільського туризму, покращити вміння та навички сільського населення, залучити його до процесів місцевого розвитку, що у комплексі дозволить суттєво збільшити його доходи, підвищити якість життя та уповільнити міграційні процеси.

Європейська орієнтація України передбачає більш уважне відношення до досвіду ЄС у сфері соціально-економічного розвитку сільських і селищних територіальних громад, де воно підпорядковано трьом взаємозалежним цілям: підвищенню конкурентоспроможності сільського господарства, забезпечення сталого управління природними ресурсами та впливом на клімат, збалансований територіальний розвиток. Домінуючою концепцією післявоєнного відновлення має стати саморозвиток сільських територій, їх інклюзивне зростання, що базується на поглибленні бюджетної децентралізації через розширення повноважень органів місцевого самоврядування, підтримку місцевих ініціатив та адекватну дохідну базу. У ЄС бюджети сільських і селищних територіальних

громад формуються не лише за рахунок власних фінансових ресурсів територій, суттєву роль відіграють також Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських районів, Європейський фонд регіонального розвитку та Європейський соціальний фонд.

Отже, реалізація заходів соціально-економічного розвитку сільських і селищних територіальних громад в Україні потребує модернізації механізму бюджетної децентралізації його фінансового забезпечення, яка відбувається у рамках адміністративно-територіальної реформи й спрямована на досягнення економічної самодостатності громад, їх спроможності максимально задовольняти як поточні потреби післявоєнного відновлення у руслі концепції сталого розвитку. Сучасні елементи цього механізму можна систематизувати таким чином (рис. 1).

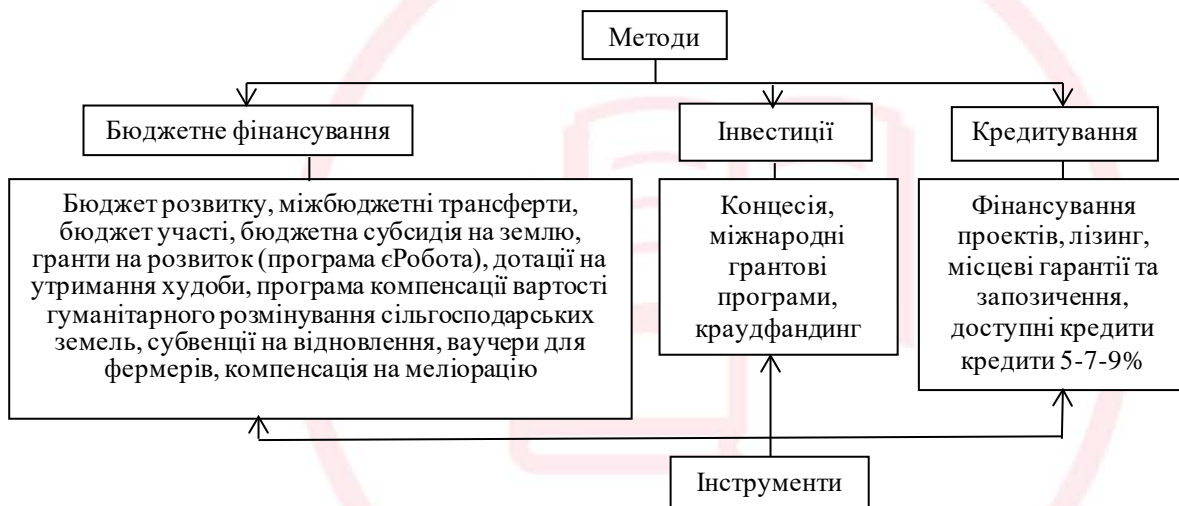

Рис. 1. Методи та інструменти фінансування післявоєнного відновлення соціально-економічного розвитку сільських і селищних територіальних громад в Україні

Джерело: авторська розробка

Попри війну фінансова підтримка держави розширюється щодо постраждалих територіальних громад особливо в частині сільського господарства. Наразі державна допомога для постраждалих сільських і селищних територіальних громад, а також агробізнесу, зосереджена на відновленні економічної активності та резильєнтності територій. Основними інструментами є бюджетні субсидії, гранти та пільгове кредитування, які часто реалізуються у партнерстві з міжнародними організаціями. Надання державної допомоги адмініструється через Державний аграрний реєстр. Так, державна підтримка економічного розвитку сільських і селищних територіальних громад передбачає ряд цільових програм, серед яких: бюджетна субсидія на землю, що надається фермерам, які обробляють від 1 до 120 гектарів у розмірі 4 000 грн. за 1 гектар; дотації на

утримання худоби у вигляді виплат у розмірі 7000 грн. за одне поголів'я корів та 2000 грн. за – кіз та овець. Користуються попитом запропоновані гранти на розвиток доступні через програму «єРобота»: на створення садів, ягідників та виноградників (до 400 тис. грн. на один гектар), як альтернатива на будівництво модульних теплиць, а для переробних підприємств надається компенсація до 80% вартості проєкту в прифронтових регіонах. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» відкрита і для аграрного бізнесу, крім того на деокупованих та прифронтових територіях діють особливі умови — зниження ставки до 3% (і до 1% на інвестиційні цілі в перші роки). Також діє програма для фермерів на постраждалих територіях щодо компенсації вартості гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення.

Для громад, що зазнали впливу бойових дій, доступні як фінансові, так і інфраструктурні інструменти, а саме: субвенції на відновлення, через які громади можуть подавати проєкти через екосистему DREAM для отримання коштів на відбудову соціальної інфраструктури (лікарень, укриттів, систем водопостачання); мікро- та бізнес-гранти від міжнародних організацій (наприклад, Карітас або Mercy Corps), які надають допомогу від 37 000 грн. до 185 000 грн. на відновлення сімейного фермерства та закупівлю насіння, худоби чи інвентарю. Посилення підтримки прифронтових регіонів передбачається через анонсовані програми, через які сільські родини та дрібні фермери можуть отримати ваучери на суму близько 3 000 доларів США для закупівлі теплиць, систем зрошення та обладнання. Крім того, державою надається спеціалізована допомога аграрним підприємствам, які використовують меліоровані землі. Так, вони можуть отримати компенсацію до 50% витрат на будівництво або модернізацію систем.

Інформаційний супровід державної підтримки сільських і селищних територіальних громад забезпечується через консультаційну підтримку на платформі AKIS, яка також слугує цифровим помічником для фермерів у пошуку знань та технологічних рішень.

Бюджет розвитку є основою фінансування соціально-економічних програм сільських і селищних територіальних громад з місцевого бюджету. Його кошти спрямовуються на розширене відтворення, виконання інвестиційних проєктів, будівництво, капітальний ремонт і реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери та житлово-комунального господарства, розвиток інфраструктури тощо. Це дозволяє органам місцевого самоврядування самостійно визначати обсяг бюджету розвитку. У зв'язку з цим на перший план виходить програмно-цільовий метод бюджетного фінансування соціально-економічного розвитку сільських та селищних територіальних громад. Його застосування спрямоване на досягнення конкретного соціально значущого і, як правило, довгострокового результату. Такий підхід бюджетного фінансування соціально-економічного розвитку сільських та селищних територіальних громад найбільш повно здатен

задовольнити потреби мешканців. Втім, дохідна частина бюджетів розвитку на сьогодні не спроможна забезпечити капітальні потреби післявоєнного відновлення сільських територій.

Нові можливості для сільських та селищних територіальних громад відкрила бюджетна децентралізація. За таких умов роль бюджетів сільських і селищних територіальних громад підвищилась, оскільки їм надані ширші фінансові можливості порівняно зі звичайними територіальними громадами. По-перше, до бюджетів сільських і селищних територіальних громад зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб (ст. 64 Бюджетного кодексу України) [7]. По-друге, бюджети сільських і селищних територіальних громад наповнюються за рахунок рентної плати за користування лісовими, водними ресурсами, надрами для видобування корисних копалин місцевого значення, акцизний податок, прибутку комунальних підприємств. По-третє, сільські і селищні територіальні громади мають прямі відносини з державним бюджетом, отримуючи освітні субвенції, базові дотації.

Варто зазначити, що метою реформи бюджетної децентралізації є не лише збільшення обсягів фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, а і підвищення ефективності використання бюджетних коштів, спрямування їх саме на післявоєнне відновлення соціально-економічного розвитку сільських та селищних громад. Досвід проектного фінансування на рівні сільських та селищних територіальних громад в Україні за останні роки трансформувалася від класичного бюджетного фінансування до багатоканальних моделей, де бюджет громади виступає лише співфінансуючим елементом. Так, сільські та селищні територіальні громади активно використовують проектно-фінансування через міжнародні програми (USAID, GIZ, U-LEAD, програма DOBRE). Механізм проектного фінансування передбачає співучасть громади, а саме на етапі розробки проектно-кошторисної документації, а грантові кошти покривають 70%-90% витрат по реалізації проекту. Наразі за цим механізмом реалізуються проекти енергоефективності, що зараз є критично важливим для енергетичної безпеки об'єктів соціальної інфраструктури сільських і селищних територіальних громад.

Державний фонд регіонального розвитку до повномасштабної війни був ключовим у реалізації проектного фінансування великих об'єктів. Сільські та селищні територіальні громади брали участь у конкурсах на фінансування шкіл, об'єктів спортивної та логістичної інфраструктури. Утім, висока конкуренція та складні процедури звітності часто були бар'єром для малих сільських та селищних територіальних громад, що не мали штату проектних менеджерів.

Бюджет участі забезпечував мікропроектне фінансування на рівні сільських і селищних територіальних громад. Частина бюджету громади виділялася на ініціативи мешканців (дитячі майданчики, освітлення вулиць, зони відпочинку). Мешканці громади самі пишуть проекти та голосують за них. Це дієвий

інструмент для залучення громади та контролю за цільовим використанням коштів.

Перспективи для соціально-економічного розвитку сільських і селищних територіальних громад відкрив Закон України про їх співробітництво [8]. Так, декілька сусідніх сільських територіальних громад об'єднуються для реалізації сильного суспільно значущого проекту. Наприклад, це може бути створення спільного комунального підприємства для збору сміття або придбання дороговартісного грейдера для очищення доріг. Економічний ефект забезпечує менш фінансово потужним громадам покращити сферу комунальних послуг з мінімальними витратами.

Насьогодні досвід проектного фінансування концентрується навколо еко-системи DREAM. Сільські та селищні територіальні громади через органи свого місцевого самоврядування розробляють «картки проектів» в цифровій системі, де їх бачать держава та міжнародні інвестори. Це робить процес прозорим і допомагає залучати пряме фінансування на відбудову постраждалих територій.

Рідкісна практика післявоєнної відбудови передбачає запровадження проектів «самооподаткування». Так, сільська чи селищна територіальна громада може ввести у практику добровільний внесок мешканців на конкретний проект з подальшим подвоєнням цієї суми з бюджету громади. Утім, головними бар'єрами для сільського проектного фінансування з метою післявоєнного відновлення є відсутність фахівців, які здатні залучати грантове фінансування особливо від міжнародних фондів, а також низька власна доходна база, яка не дозволяє забезпечити навіть 10% співфінансування великого проекту.

Війна втрутилася у міжбюджетні відносини, перерозподіливши бюджетні доходи на користь державного бюджету. Посилення централізації фінансових ресурсів забезпечило у 2024 році рекордне зростання доходів загального фонду державного бюджету – на 41,1% [5]. Драйверами такого росту стали чинники, що пов'язані з адмініструванням податків. По-перше, у 2024 році в державний бюджет було віднесено податок на доходи фізичних осіб із військовослужбовців, який раніше зараховувався до місцевих бюджетів. Це рішення значно збільшило обсяг доходів державного бюджету, але одночасно особливо послабило ресурсну базу тилових сільських та селищних територіальних громад. По-друге, зросли надходження від податку на прибуток підприємств оборонно-промислового комплексу. Замовлення на озброєння та техніку, а також масштабна участь приватного бізнесу у сфері логістики, ремонту, постачання та виробництва товарів подвійного призначення створили нові прибуткові центри у воєнній економіці. По-третє, у 2024 році було підвищено ставку податку на прибуток для банківського сектору, що також дало додатковий ефект у фіскальному наповненні державного бюджету, враховуючи прибутковість банків на тлі високих облікових ставок, валютних операцій і зростання доходів від державних облігацій.

Місцеві бюджети з 2024 року стали істотно обмежені у реальних важелях впливу на приріст доходів. Зростання доходів бюджетів територіальних громад досягло 2%, що свідчить про стагнацію їх розвитку [5]. Причини криються не лише у структурних обмеженнях державним апаратом, а й у політичних рішеннях щодо перерозподілу джерел доходів на користь держави. Фактично, місцеве самоврядування втратило найбільш динамічну частину податку на доходи фізичних осіб в частині оподаткування військовослужбовців без отримання навіть частини компенсації. Водночас базові бюджетоформуючі джерела залишаються вразливими до воєнних впливів: бізнес скорочує діяльність, робочі місця зникають або релокалізуються, а податкові платежі за єдиним податком чи орендною платою зменшуються або відтермінуються.

У той час як державний бюджет у 2024 році додатково акумулював понад 500 млрд. грн., місцеві бюджети змогли наростити лише близько 9 млрд. грн. Разом із тим, така модель бюджетної централізації може виявитися прийнятною лише у короткостроковому горизонті. Для середньострокової бюджетної стійкості держави потрібне поступове повернення до принципів бюджетної децентралізації, у тому числі – через відновлення фінансової автономії місцевого самоврядування. Без цього територіальні громади не зможуть виконувати навіть базові функції, включаючи відновлення інфраструктури, стимулювання економіки та посилення соціальної згуртованості.

Висновки. Отже, війна призупинила поглиблення бюджетної децентралізації. Зростання доходів державного бюджету та одночасна стагнація місцевих доходів – це безпосередній наслідок повномасштабної війни, оскільки держава взяла на себе головний фінансовий тягар оборони, фінансування Збройних Сил України, закупівель озброєння, виробництва техніки, підтримки ветеранів і постраждалих. Усі ці суспільно значимі видатки акумулюються на центральному рівні. Відтак, концентрація податкових ресурсів у руках держави – це вимушений захід у воєнний період, який має своє виправдання з точки зору загальнонаціональної безпеки. Проте це також створює загрозу втрати фінансової спроможності місцевого самоврядування. Для активізації післявоєнного відновлення потрібно провести перезапуск міжбюджетної системи з новими децентралізованими балансами повноважень і ресурсів. У цьому контексті актуалізується питання продовження бюджетної децентралізації з фокусом на стимулюванні зростання власних доходів сільських і селищних територіальних громад, посилення їх автономії та відповідальності місцевого самоврядування за результат.

Література:

1. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
2. Гасій О.В., Гудзь Т.П., Кононенко Ж.А., Перебийніс В.І., Кононенко О.А. Фінансова оцінка стійкості муніципального бюджету як інструменту соціально-економічного розвитку держави. Науковий вісник ПУЕТ. Серія: Економічні науки. 2024. №4 (114). С. 32-40.
3. Глущенко Ю. А. Бюджетна безпека та проблеми наповнення місцевих бюджетів в умовах децентралізації управління в Україні. Наукові записки інституту законодавства Верховної Ради України. 2021. №1. С.122-132.

4. Глушенко Ю., Яріш О., Кононенко Ж., Лизун Р. (2024). Проблеми управління публічними фінансами в умовах військового стану в Україні. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2024. № 3 (113). С. 53-58.
5. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2024 рік. Аналітичний огляд. Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/news/19387>
6. Перебиніс В.І., Рогоза М.Є, Миколенко І.Г., Кононенко Ж.А., Вітрюк Н.М. Оцінка ефективності управління логістичною діяльністю суб'єктів господарювання в територіальних громадах. Вісник економічної науки України. 2024. № 1 (46). С. 124-130.
7. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
8. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

References:

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofitsiyni sait. [State Statistics Service of Ukraine. Official website]. Retrieved from: <https://youcontrol.com.ua/> [in Ukrainian].
2. Hasiі, O., Hudz, T., Kononenko, Zh., Perebyinis, V., & Kononenko, O. (2024). Finansova otsinka stiіkosti munitsypalnogo biudzhetu yak instrumentu sotsialno-ekonomichnoho rozvytku derzhavy [Financial assessment of the stability of the municipal budget as a tool for the socio-economic development of the state]. *Naukovyi visnyk PUET. Serii: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series "Economic Sciences"*, 4 (114), 32-40 [in Ukrainian].
3. Hlushchenko, Yu. A. (2021). Biudzhetna bezpeka ta problemy napovnennia mistsevykh biudzhativ v umovakh detsentralizatsii upravlinnia v Ukraini [Budget security and problems of filling local budgets in the conditions of decentralization of management in Ukraine]. *Naukovi zapysky instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy – Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, (1)*, 122-132 [in Ukrainian].
4. Hlushchenko, Yu., Yarish, O., Kononenko, Zh., & Lyzun, R. (2024). Problemy upravlinnia publichnymy finansamy v umovakh viiskovoho stanu v Ukraini [Problems of public finance management under martial law in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Serii «Ekonomichni nauky» – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series "Economic Sciences"*, 3 (113), 53-58 [in Ukrainian].
5. Decentralization Portal. (2024). Analiz vykonannia mistsevykh byudzhativ za 2024 rik [Analysis of local budget execution for 2024]. Retrieved from: <https://decentralization.ua/news/19387> [in Ukrainian].
6. Perebyinis, V. I., Rohoza, M. Ye., Mykolenko, I. H., Kononenko, Zh. A., & Vitriuk, N. M. (2024). Otsinka efektyvnosti upravlinnia lohistychnoiu diialnistyu subiektiv hospodariuvannia v terytorialnykh hromadakh [Assessment of the effectiveness of logistics management of economic entities in territorial communities]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Herald of the Economic Science of Ukraine, 1 (46)*, 124-130 [in Ukrainian].
7. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy vid 8 lypna 2010 roku № 2456-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].
8. Pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad [On cooperation of territorial communities]. Zakon Ukrainy vid 17 chervnsha 2014 roku № 1508-VII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 12.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.04.2026

Журнал

Наукові перспективи

№ 4(70)2026

Підписано до друку 27.03.2026 р. Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.
Зам. 1

Видавець: Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com